

Jelle Knol: 'Roeping is een persoonlijke weg'

Hoe beleven predikanten, kerkelijk werkers en pioniers hun roeping? 'Bij mij was het meer een geleidelijke weg dan een flits van inzicht', vertelt Jelle Knol, predikant van de Nederlandse Gereformeerde Oosterkerk in Hoorn.

Ik tref Jelle Knol in zijn woning in een buitenwijk van Hoorn op maandagochtend, op een typisch domineesmoment: het is weliswaar zijn vrije dag, maar hij wacht op een telefoontje in verband met de planning van een uitvaart die in deze week plaats zal vinden.

Het domineesvak betekent beschikbaarheid. Hoe ga je daarmee om? En welke rol speelt roeping daarbij? Wat geeft inspiratie? Een gesprek over gaandeweg aangetrokken worden tot het geloof, leren van tieners en anderen helpen om hun roeping te vinden.

Hij vertelt dat hij onlangs door iemand in de kerk was aangesproken over het thema

'roeping'. 'Hij wilde weten hoe dat bij mij gegaan was. Ik heb twee dingen gezegd. Ik heb gezegd dat roeping een persoonlijke weg is. En ik heb gezegd dat hij vooral de verhalen van collega's naast mijn verhaal moet leggen. Bij mij was het meer een kwestie van bouwstenen die geleidelijk ertoe leidden dat ik dominee wilde worden, dan een flits van inzicht.'

Kijkbijbel

'Als kind keek ik graag naar de plaatjes in de Kijkbijbel van Kees de Kort', vertelt hij. 'Ik was gefascineerd door de geschiedenis van de Ethiopiër die door bijbeluitleg tot geloof kwam. Mijn ouders vertelden later dat de predikant daarover had gezegd: die moet maar dominee worden.'

Na de middelbare school koos hij niet meteen voor theologie. 'Ik ben wel in Utrecht meegegaan naar een open dag van de theologische opleiding, samen met een vriend die daar uiteindelijk is gaan studeren. Ik had een brede interesse en wilde graag iets doen met journalistiek en rechten. Het werd uiteindelijk rechten in Maastricht, een internationaal gerichte opleiding.'

Rond die tijd vroeg de kerk hem of hij belijdenis wilde doen van zijn geloof. 'Daar was ik toen nog niet aan toe. Maar na zo'n 1,5 jaar in Maastricht ben ik bewuster tot geloof gekomen. Bij de studentenvereniging Ichthus zag ik mensen die God betrokken bij alles in hun leven. Ik vroeg mij af: wil ik bij al deze wat overdreven enthousiaste mensen horen? Of neem ik daar afstand van? Ik voelde me ertoe aangetrokken.'

Oefenen

In plaats van een Bijbelkring te volgen, koos hij voor een soort basiscursus christelijk geloof. 'Ik kan niet een specifiek bekeringsmoment aanwijzen, maar aan het eind van dat seizoen besepte ik: ik ben veranderd, ik kies bewust voor stille tijd, ik ben enthousiast over Jezus, ik voel meer bij aanbiddingsliederen. Dat soort dingen.'

Het studentenleven was vormend, ook door de Bijbelstudieconferenties van de internationale studentenorganisatie IFES. 'Je krijgt op zo'n conferentie vormen aangereikt voor Bijbellesen en bidden, op een bijna technische manier. Hoe kan ik Bijbellesen op het moment dat mijn hoofd vol gedachten zit? Dat is een punt waar ik als dominee nu nog steeds op focus: het oefenen van het geloof. Bij belijdeniscatechese doe ik elke bijeenkomst minimaal één oefening, in Bijbellesen, in meditatie. Of ik stel voor om wandelend te bidden. Dat zijn dingen die het voor mijzelf mogelijk maken om dit werk te doen. James K. A. Smith zegt dat datgene wat je bij herhaling doet, je verlangen vormt. Zo kan geloof een tweede natuur worden, zegt hij. Dat spreekt me zeer aan.'

Camping

Voor zijn roeping waren er nog meer bepalende momenten, vertelt hij terwijl hij naar het koffiezetapparaat loopt. 'We stonden een keer in de zomer op de camping bij mijn schoonouders, die ook naar de kerk gaan. Daar merkte ik dat de preken die mensen meemaken heel veel invloed hebben op de manier waarop ze geloven. Een bepaalde manier van bevindelijk preken kan je in een cirkel brengen waar je niet uit komt. Dat je je blijft afvragen of het heil wel voor jou is. Na dat weekend zei ik tegen mijn vrouw: misschien moet ik theologie studeren. Ik besepte dat wat er langdurig gepreekt wordt, mensen helemaal vormt en dat het ze de toegang tot Jezus kan openen of juist ontszeggen. Dat raakte me zo dat ik dacht: hier wil ik zelf een rol in spelen.'

Bepalend was ook de studietijd, aan de Theologische Universiteit Apeldoorn en de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding. 'De opleiding in Apeldoorn is heel kleinschalig. Ik deed mondeling tentamen bij de docenten thuis. In de tijd bij het Nederlands Gereformeerde Predikantenseminarie werden er weekends georganiseerd, met een borrel en een boswandeling. Op die manier zie je hoe collega's het doen, hoe ze theologie bedrijven en tegelijk God aanbidden. 'Goede dogmatiek is lofprijzing', zei een van mijn docenten. Dat heb ik voorgeleefd gekregen.'

'Tijdens mijn studie ging ik ook twijfelen of ik wel geschikt was om dominee te worden. Je moet leidinggeven, pastoraal goed zijn, jongeren goed kunnen begeleiden. En dat in een kerk die steeds minder gezag heeft en tegelijkertijd steeds meer kwaliteit eist van predikanten. Dat is heftig.'

Omslagpunt

Een belangrijk omslagpunt was een weekend in Stockholm. 'Mijn vrouw moest daar zijn voor haar werk, en ik kon goedkoop mee. Op zondag gingen we naar een internationale kerk met een geweldige website. Op een Amerikaanse manier hadden ze de marketing goed voor elkaar. Maar er waren maar een paar mensen, die samenkwamen in een kelder van een bestaande kerk.'

Het was ook niet echt een dienst, maar meer een ad hoc Bijbelstudie. 'Zo zaten we in een kring met een aantal Amerikaanse en Canadese twintigers, een onverstaanbare Brit die in Stockholm was voor een conferentie over sciencefiction en een Zuid-Afrikaans zendingsechtpaar. Dat was voor mij een heel vormend moment. Ik besepte: deze mensen kunnen alleen maar door Jezus bij elkaar gebracht zijn; die delen verder echt helemaal niks.

Na afloop zei de Zuid-Afrikaanse zending tegen mij: 'jij zei bij de Bijbelstudie een paar dingen waardoor ik dacht: je moet iets doen met geestelijk onderwijs.' Dat was voor mij een aanwijzing van God, via iemand anders, dat ik me over mijn twijfels heen moest zetten.'

Verwachtingsvol

Inspirerend was ook zijn stageperiode. 'Je hoort verhalen van mensen die zich op een directe manier door God aangesproken voelen, die wonderen meemaken. Vaak zijn ze niet geneigd die dingen te delen, zeker in Noord-Holland niet. Pijnlijk genoeg durven ze dat juist ook in de kerk niet te vertellen. Na mijn stage hield ik ze dat ook voor: als jullie de helft van wat jullie met mij bespraken, aan elkaar zouden vertellen, zou iedereen hier geloviger en verwachtingsvoller zijn. Dat geloof ik nog altijd.'

'Het was fijn om bij een collega-predikant een kijkje in de keuken te krijgen. Toen voor mijzelf de sprong in het diepe volgde, beseftte ik: je kunt wel gaven hebben, een bepaalde aanleg, maar dat is niet doorslaggevend. Niemand kan echt predikant zijn, maar God helpt je als je ergens voor de deur staat. Als ik die stap zet, word ik meer geholpen dan ik zelf zou kunnen doen.'

Tieners

Van de tieners uit zijn kerk in Hoorn leert hij soms verrassende dingen over hoe zij het geloof vormgeven. 'We hebben in onze kerk een Youth-Alphacursus gehad waar ook tieners zonder kerkelijke achtergrond aan meedoen. Daar is een groep uit ontstaan die maandelijks bij elkaar komt. Pas vertelde een van deelnemers aan een paar jongere tieners dat hij elke avond op een vaste tijd facetimet met een vriend. Ze zijn begonnen op die manier het Marcusevangelie met elkaar te lezen. Ze lezen samen een stukje en delen daar iets over, dat duurt zo'n vijf tot tien minuten. Hij zei: ik kon me nooit voorstellen dat ik veel zou Bijbellezen, maar inmiddels zijn we samen in ons derde Bijbelboek bezig. Dat vond ik inspirerend om te horen.'

Wortel schieten

Wat bedreigt zijn roeping? Zijn er ook tegenwerpingen? 'Het afgelopen jaar stapelden de omstandigheden zich op zo'n manier op dat je dat als een tegenwerping zou kunnen zien. Mijn vrouw en ik raakten allebei overspannen. Bij de overgang van mijn eerste gemeente Krommenie naar Hoorn, mijn tweede plek, zat het tegen bij een verbouwing van het huis. We kregen te maken met ziekte in het gezin. En ook met ziekte in de familie waardoor we minder steun konden krijgen voor ons gezin.'

Hij ziet daar twee kanten aan. Aan de ene kant zijn dit ontmoedigende ontwikkelingen, aan de andere kant zitten er ook andere aspecten aan. 'De coronatijd was voor veel predikanten met een jong gezin sowieso een ramp. Toen heb ik ervaren dat klagen ook een vorm van gebed is, om het zo te zeggen. En je kunt ervoor kiezen om God te prijzen terwijl de ellende nog niet voorbij is. Voor mezelf is het een vorm van dieper wortel schieten. In de gemeente maakt het me bruikbaar. Er is meer resonantie bij wat gemeenteleden meemaken. Dat beschermt je tegen het geven van goedkope antwoorden. Je kunt met meer weerklank met hun ervaringen omgaan. Je kunt meer meevoelen, als iemand die bepaalde zaken ook van binnenuit ervaren heeft.'

Jaloers

Hoe help je mensen in die context om hun roeping te volgen? 'Roeping is meestal het samenlopen van een aantal dingen. Het is een eigen verlangen dat door anderen bevestigd wordt. Als je zelf verlangt naar het predikantschap, maar mensen ervaren jouw inbreng in pastorale gesprekken niet als behulpzaam, dan is dat een teken. Andersom kunnen anderen door hun reactie je roeping bevestigen als de juiste weg om te gaan.'

Soms is hij weleens jaloers op mensen die net tot geloof gekomen zijn, zegt hij. 'Zij krijgen soms veel aanwijzingen van Godswege, via dromen bijvoorbeeld. Iemand vertelde me een keer dat ze drie dromen had gehad die week. Daar kan ik weleens jaloers op zijn. Ik denk weleens dat God ons leidt zoals je kinderen begeleidt. Hoe meer geestelijk volwassen je wordt, hoe minder je gestuurd wordt. Hij dringt niet altijd aan op één keuze, maar kan ook zeggen, als je twijfelt over een baan of een huis: beide banen zijn goed voor je, of beide huizen zijn geschikt.'

Ook bij beroepingswerk is het vragen naar Gods wil niet altijd zwart-wit. 'Bij het beroep naar Hoorn was er ook een beroep naar een andere gemeente. In eerste instantie stelden wij God de vraag in ons gebed: wilt u de weg duidelijk maken? Toen kwamen er kleine, richtinggevende dingen op ons pad en hebben we ons gebed veranderd, door te vragen: als het niet de goede weg was, wilt u het dan nog bijsturen? In de Bijbel zie je dat Paulus zegt: we gingen daarheen, maar de Geest belemmerde het ons. Iemand als Anne van der Bijl van Open Doers zei: alle lichten staan op groen, tot God ze op rood zet. Daar zit een bepaalde nuchterheid in die me aanspreekt.'

Onbewust

'Ik denk ook dat God spreekt op manieren die bij je passen', zegt hij ten slotte. 'Voor mij was dat: door anderen. Bij het beroep naar Krommenie, mijn eerste gemeente, merkte ik dat ik bang was om me aan een gemeente te binden. Er waren net een paar losmakingen in de omgeving geweest. Dat voelde alsof ik ging trouwen terwijl er net een paar scheidingen waren geweest. Toen was er een collega die zonder aanleiding tegen me zei: je moet nooit bang zijn als predikant. Dat heeft me erg geholpen. Het bijzondere is ook dat je zelf dit heel onbewust bij anderen kunt doen. Ik heb weleens gehad dat ik bij een belijdeniscatechisatie met een willekeurig voorbeeld kwam. Achteraf kwam iemand naar me toe dat ze geaarzeld hadden om over dit onderwerp iets aan mij te vragen, en nu begon ik er zelf over.'

Tekst: Nels Fahner